

Scott Cairns

Scurtă călătorie până la capăt

Pelerinaj spre rugăciune

Traducere din limba engleză de

RADU TRANDAFIR

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura Doxologia

2018

*Pentru Jackson Browne, ale cărui cântece
din timpul anilor '70 m-au impulsionat să devin poet.*

*Pentru Annie Dillard, învățătoarea mea, a cărei proză
din timpul anilor '70 mi-a arătat cum să fiu
la rândul meu învățător.*

*Pentru Richard Howard, prietenul meu, a cărui atenție
iubitoare pentru cuvânt o identific acum
ca adevărată venerație.*

Cuprins

PREAMBUL	9
<i>Plecarea</i>	13

PARTEA I DEPĂRTAREA

1. <i>Cred, Doamne! Ajută necredinței mele</i>	17
2. <i>Doamne, a spus el, învață-ne să ne rugăm</i>	37
3. <i>Atâta nor de mărturii...</i>	63
4. <i>În primele ceasuri ale nopții...</i>	81
5. <i>În amintirea mea</i>	97
6. <i>În dar ați luat...</i>	119
7. <i>Trestie, clătinată de vânt...</i>	141
8. <i>V-am numit pe voi prieteni</i>	155

PARTEA II DEPĂRTAREA ȘI APROPIEREA

9. <i>Iar fără pildă nu le grăia</i>	179
10. <i>Înjumătățirea praznicului...</i>	205
11. <i>Taci, liniștește-te</i>	229
12. <i>Această boală nu este spre moarte</i>	249
13. <i>...nu este disprețuit, decât în patria sa</i>	273

PARTEA III APROPIEREA

14. <i>Primiți ca fii înfiați...</i>	295
15. <i>Iar ceea ce zic vouă, zic tuturor: Privegheați!</i>	319
16. <i>Privegheați, așadar, și vă rugați...</i>	347
EPILOG	353
<i>Scurtă călătorie până la capăt</i>	359
Mulțumiri	361
Glosarul pelerinului.....	363
ANEXĂ FOTO.....	371

PREAMBUL

În primăvara anului 2006, am publicat pentru întâia oară *Scurtă călătorie până la capăt*, o relatare a primelor mele trei pelerinaje spre *Aghion Oros*, Sfântul Munte – o peninsulă monahală din nordul Greciei, care este poate mai binecunoscută drept Muntele Athos. Este, fără îndoială, un loc sfânt unic, unul din acele locuri pe care sfinții noștri celți l-ar fi descris ca *loc al meditației*. Înțeleg rațiunea unor astfel de locuri ca spații fizice în care vălul dintre cer și pământ pare transparent sau poros, spații a căror substanță se subțiază pentru a ne ajuta să înțelegem rațiunea unei substanțe mai mărețe; după opinia mea, o descriere mai potrivită a unor astfel de spații ar fi că ele însele au dobândit o prezență palpabilă a imensității nevăzute în care trăim și ne mișcăm și ființăm; adică, însăși locurile se imprimă devenind *consistente, pline, dens locuite de prezența sfântă*.

De când am înfăptuit acele trei prime vizite în 2004 și 2005, am mai făcut, până în momentul scrierii acestui volum, încă șaptesprezece noi pelerinaje. Multe s-au petrecut între timp și mult mai multe sunt în plină desfășurare. De aceea, am sperat pentru această ediție să dezvolt epilogul textului original pentru a aduce cititorului

un sentiment al sinergiei nesfârșite, conlucrarea cerului cu a pământului – ceea ce Sfântul Munte reprezintă și ceea ce Sfântul Munte săvârșește. Așa cum se întâmplă în viață, cuvintele nu pot reda din prima experiența trăită; cu alte cuvinte, trebuie să fim răbdători – iar răbdarea, printre multe alte lecții primite de la părinți, este ceva la care acum sunt mai bun decât eram când am pornit la drum.

Între timp, am dorit să îndrept ceea ce mulți au identificat ca fiind o omisiune; această ediție include atât hărți, cât și fotografii. De asemenea, ceea ce ar fi trebuit să fac încă de la început, cu două excepții – cele ale Părintelui Iacov și ale Părintelui Matei –, am modificat numele părinților mei iubiți cu scopul de a diminua orice atenție exagerată asupra lor, atenție care ar putea face mai dificilă viețile lor de rugăciune față de care, cu harul lui Dumnezeu, au făcut făgăduință.

Acceptați, vă rog, această nouă ediție ca una care corectează anumite erori ale unui pelerin entuziasmat și una care prelungește în continuare narațiunea pentru a explica alți câțiva ani de pe parcurs. „Călătorie plăcută”, precum grecilor le place să spună – *Καλό ταξίδι!* „Drum bun” – *Καλό δρόμο!*

Fie ca drumul vostru să fie binecuvântat!

Plecarea

*Cu timpul, chiar și cel mai încet pelerin ar putea
să înfăptuiască o întoarcere. Acordându-i suficient timp,*

*cel mai încet pelerin – chiar și el – ar putea
face un câtuși de mic pas înainte*

*tardiv. Drumul era, oarecum, mai puțin
fascinant decât coliba, însă pe măsură*

*ce trecerea timpului a permis rânduinelilor colibei să do-
bândească un vag miros învechit și toate noile*

*bagatele să obțină o căptușeală delicată de praf alb ca de
os, drumul devenea, oarecum, mai*

*atractiv; și pe măsură ce vremea făcea o oportună, deși
scurtă, concesie, pelerinul a tâlcuit că toate acestea*

sunt o invitație de a porni la drum.

PARTEA I DEPĂRTAREA

Ouranoúpoli: Orașul Cerului

Sfântul Munte

Doamne, a spus el, învață-ne să ne rugăm

Înainte de această călătorie, singura mea experiență cu Sfântul Munte se realizase prin intermediul textelor – vechi și moderne – și prin intermediul unui număr mare de imagini – atât verbale cât și fotografice – găsite pe internet. Așteptările mele erau, prin urmare, rezervate. Știam că mulți oameni sfinți au trăit aici de-a lungul secolelor și știam destule încât să suspectez că mulți oameni sfinți încă trăiau. Nu mă așteptam să întâlnesc exact un *stareț*, însă speram să găsesc un îndrumător duhovnicesc – cineva mai avansat în această călătorie decât mine, cine-va care m-ar putea ajuta să mă rog, cum se spune, neîncetat.

Dinspre vapor, primele structuri monahale, care au devenit vizibile, erau schiturile mici, discrete.

De fapt, aceste prime structuri nu erau altceva decât *ruine* ale schiturilor mici, discrete.

În zilele următoare, ruini asemănătoare, împrăștiate de-a lungul țărmurilor și de-a lungul potecilor îndepărtate, își vor exercita lucrarea specifică asupra mea, adâncind conștiința timpului îndelungat în care oamenii s-au nevoit aici, și făcând palpabilă o izolare ascetică care a rezistat aici pentru mai mult de cincisprezece secole.

Pe măsură ce mai multe structuri prezente – o colibă de piatră albă înconjurată de plantații de măslini – ieșeau la iveală, am luat o nouă poziție, aplecându-mă peste balustrada dinspre țarm pentru a cuprinde totul. Prima mănăstire actuală de-a lungul țarmului a fost Dochiariu. Era imensă, o mulțime de forme structurale incongruente – construcții de lemn cocoțate deasupra și atârând peste o varietate de ziduri de piatră înălțate, cu secole de adăugiri – din mijlocul cărora se evidențiau domul și crucea katholikonului, biserica centrală, umbrită de un turn de piatră înalt ce cuprindea partea ascendentă.

Nick și cu mine stăteam pe puntea superioară pentru a umări cum *Áxion Estin* intra în *arsanaua* Mănăstirii Dochiariu, portul său maritim. Pe digul de beton, un bărbat de vârstă mijlocie în haine de stradă se închina să sărute mâna unui monah cu părul albit. Înainte ca pelerinul să se întoarcă să urce pe rampa de fier a feribotului, cei doi s-au îmbrățișat călduros, sărutându-se reciproc pe ambii obraji, îmbrățișându-se din nou.

Această scenă era puțin tulburătoare. Am fost, în același timp, atât emoționat cât și – din păcate – puțin invidios. Acest pelerin *avea* un părinte duhovnicesc.

Acest amestec curios de reacții a fost prima gustare din paradoxurile mari ale unei vizite în Sfântul Munte: în Athos, oricine este sigur că se va confrunța, simultan și în mod repetat, cu oportunitatea de a fi ori cel mai bun, ori cel mai rău.

Următoarea noastră oprire a fost Xenofont, o întindere înălțată din piatră și sprijinită de structuri din

lemn în spate și cocoțată deasupra unei fortărețe de granit – la vedere puțin mai mare, mai puțin incogruentă decât Dochiariu – așezată chiar la marginea mării. Din mijlocul său se ridica o macara de construcții, galben strălucitoare, ce indica renovarea în curs. Aici, scena de la dig se repeta, numai că în triplicat: trei pele-rini și trei monahi, luându-și rămas-bun cu respect și afecțiune evidentă. Și noi am lăsat șase pasageri pe dig – muncitori, mănunchiuri de bare de descărcat și pungi de ciment, trăgând încărcătura către un camion cu platformă în așteptare.

Pe măsură ce feribotul a înconjurat promontoriul spre sudul imediat al Xenofontului, imensa mănăstire rusă a Sfântului Pantelimon a ieșit la iveală. Din punctul de vedere al mărimii și al frumuseții este, ca să fiu sincer, uimitoare. Cuprinzând de cel puțin patru ori suprafața Xenofontului, crenelurile de granit alb și clădirile dreptunghiulare sunt acoperite în centru de nu mai puțin de o duzină de domuri verzi strălucitoare de diferite dimensiuni, toate strălucind ca și cum ar fi vopsite cu smalt verde – multe dintre ele fiind domurile în formă de ceapă ale tradiției rusești. Mai mult decât atât, mănăstirea părea să fi fost cândva mult mai mare; patru sau mai multe structuri ce pot fi deslușite (fiecare având o înălțime între patru și șase etaje, fiecare părând să aibă o suprafață mai mare decât cea a unui teren de fotbal) erau fără acoperișuri sau cu fragmente de acoperiș defecte. Adăpostind acum aproximativ patruzeci de călugări rezidenți, mănăstirea a fost casa pentru aproape

150 de călugări în 1903; în deceniile care au urmat, Revoluția Rusă a făcut victime chiar și aici. Astăzi (deși după experiența *mea* ei fac un obicei din a spune că nu mai au camere disponibile), Sfântul Pantelimon poate găzdui, aparent ușor, o mie de pelerini și cărturari. *Áxion Estín* le-a lăsat un număr de douăzeci, luând înapoi opt.

În acel moment m-am așezat pe o bancă cu șipci pe terasă și am cotrobăit prin rucsac după jurnalul meu. Mi-am propus să scriu în fiecare după-amiază, recapitulând evenimentele și impresiile ultimelor 24 de ore, atât cât puteam; m-am gândit să fac acest lucru în perioada timpului de liniște dinainte de Vecernie la orice mănăstire s-ar fi întâmplat să fi înnoptat. Iată-mă aici, liniștit pe vapor, la 11 a.m., în prima mea zi, cu îngrijorarea crescândă că aș uita prea multe.

Și mai era altceva: ceva legat de prezența Mănăstirii „Sfântul Pantelimon” – dimensiunea sa, vechimea, frumusețea ei strălucitoare – care a stârnit o dorință apropiată în mine, o dorință de *a ajunge la o înțelegere*, fie și numai o înțelegere provizorie, a ceea ce se afla înaintea mea.

Enormitatea este cuvântul care îmi venea în minte chiar atunci.

Să fie mai bine din *două* cuvinte – *Enormitate întrezărită*.

Am fost surprins adesea de un sentiment trecător – fie în cadrul întinderii unui peisaj, fie, de pildă, cufundat într-o pagină scrisă – că în fața mea se află un exces, abisal, tulburând dincolo de ceea ce poate fi întrezărit.